

ЛІТАРАТУРА:

1. Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://pravo.by/novosti/novosti-pravo-by/2022/september/71496/> – Дата доступа: 17.10.2022.

2. Доўгаль, Д. А. Прыёмы стварэння кампетэнтнасна арыентаваных заданняў для правядзення алімпіяды па вучэбных прадметах «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» / Д. А. Доўгаль // Мова, літаратура і культура ў адукацыйнай прасторы Беларусі і Кітая : зборнік навуковых артыкулаў. – Мінск : РІВШ, 2020. – С. 82–86.

ПІСЬМОВЫ ПЕРАКЛАД У КАНТЭКСТЕ КУРСА “БЕЛАРУСКАЯ МОВА. ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА”

Варанец В. І.

Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт

У рамках вывучаемага курса “Беларуская мова. Прафесійная лексіка” ў медыцынскіх універсітэтах краіны важнае месца займае пісьмовы пераклад. Ва ўмовах нацыянальнага білінгвізму, дзе больш актыўна выкарыстоўваецца руская мова, навучыць студэнтаў правільна перакладаць рускамоўныя тэксты на родную мову – вельмі важная і адказная для выкладчыка задача. І ў першую чаргу складанасць пры вывучэнні курса прафесійнай лексікі выяўляецца ў тым, што далёка не ўсе канструкцыі адной мовы лёгка перакладаюцца сродкамі іншай мовы. Прычым, гэта датычыцца і навукова-тэхнічных тэкстаў, і мастацкіх, і нават бытавых. Любую мову мы ўспрымаем перш за ўсё праз слуханне і чытанне, пераасэнсоўваем і ўвасабляем у сваю родную мову праз пісьмо і маўленне як вынік нашага перакладу. Такім чынам пераклад выконвае камунікатыўную функцыю і з’яўляецца відам маўленчай дзейнасці, праз які і адбываецца працэс чалавечых зносін.

Пры выкананні пісьмовага перакладу набываюцца патрэбныя навыкі ў іншых відах маўленчай дзейнасці: чытанне, пісьмо, аўдзіраванне, маўленне. Прычым пры перакладзе ўзаемадзейнічаюць дзве акалічнасці – творчая і аўтаматычная. Працэс пісьмовага перакладу складаецца з некалькіх частак: зрокавае ўспрыманне тэкста, аналіз на мове арыгінала і сінтэз на роднай мове. Аднак было б глыбока памылкова думаць, што студэнту дастаткова паставіць задачу зрабіць пісьмовы пераклад, і ён паспяхова справіцца з гэтым. Да такога віда працы абавязкова павінна быць праведзена падрыхтоўчая работа.

Па-першае, студэнты павінны выдатна ведаць асаблівасці кіравання ў беларускай мове і ўлічваць гэты момант у сваёй працы. Напрыклад, словазлучэнне *больной гриппом* (творны склон) па-беларуску гучыць зусім інакш: *хворы на грип* (вінавальны склан); *у меня болит голова* (р.скл.) – *мне баліць галава* (д.скл.).

Па-другое, паколькі гутарка ідзе аб прафесійнай лексіцы, таксама трэба ўлічваць і розніцу ў лексічных значэннях слоў. Так, слова *кисть* (руки) у

анатамічным значэнні і на беларускай мове гучыць як *кісьць*. А вось інтэрнет-перакладчыкі падаюць такую лексічную адзінку як *пэндзаль* (а гэта ўжо малярная прылада). Слова *пузырь* (желчний) і ў беларускай мове будзе *пузыр* (у адрозненні ад *інтэрнетаўскай бурбалкі*).

Па-трэцяе, пры перакладзе нельга не ўлічваць граматычны лад абедзвюх моў. Найбольш распаўсюджанымі памылкамі з'яўляюцца недакладна перакладзеныя дзеепрыметнікі і дзеепрыслоўі. Студэнты часта забываюць, што нехарактэрны для беларускай мовы дзеепрыметнікі незалежнага стану цяперашняга часу з суфіксамі **-уч-, -юч-, -ач-, -яч-**, а таксама дзеепрыметнікі залежнага стану цяперашняга часу з суфіксамі **-ем-, -ім-**: *хварэючы чалавек* (трэба: *чалавек, які хварэе*). У беларускай мове адсутнічаюць зваротныя дзеепрыметнікі: нельга ўжываць формы тыпу *разгортваючыся эпідэмія*. Неабходна ўлічваць пры перакладзе, што формы дзеепрыслоўяў з суфіксам **-ўшы (-шы)** ад дзеясловаў незакончанага трывання з'яўляюцца памылковымі: *даглядаць – даглядаўшы* (правільна: *даглядаючы*).

Пазбегнуць многіх з пералічаных памылак дазваляць выкананыя напярэдадні перакладу граматычныя практыкаванні, якія дазваляць студэнтам успомніць (або вывучыць) асноўныя правілы беларускага правапісу і словаўтварэння.

ЛІТАРАТУРА:

1. Тюленев, С. В. Теория перевода : учеб. пособие. / С. В. Тюленев. – М. : Гардарікі, 2004. – 336 с.

КРЫНІЦЫ ПАПАЎНЕННЯ БЕЛАРУСКАМОЎНАЙ СПАРТЫЎНАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ

Варанец В. І., Палубок В. С.

Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт

Другая палова XX стагоддзя адзначылася вялікай цікавасцю насельніцтва Беларусі да фізкультуры і спорту. Здаровы лад жыцця стаў папулярны не толькі ў Еўропе, але і нашай краіне. Адпаведна, такая цікавасць моцна паўплывала і на развіццё спецыяльнай лексікі, звязанай са спортам.

Ва ўмовах дзяржаўнага білінгвізму пашырэнне выкарыстання спартыўнай тэрміналогіі кранула не толькі рускую, але і беларускую мову. Мова беларускага спорту – гэта перш за ўсё спецыяльная тэрміналогія, якая ўзбагачае свой лексічны склад за кошт запазычанняў з іншых моў, у першую чаргу англійскай, французскай, нямецкай. Гэтыя запазычанні часцей за ўсё назіраюцца ў назвах спартыўных гульняў, прыёмаў, назваў спартыўных прылад, парушэнняў, пакаранняў: *баскетбол, форвард, пенальці, рапіра, гейм*.